

clarè patet ex casu illius canonis, quem glossa ibi narrat, scilicet Antigonum Episcopum cum alio Episcopo Optantio pactum iniisse, ut nullus alteri subtraheret populum: ubi patet, fuisse pactum onerosum ex utraque parte, & utrumque paciscentem fuisse capacem obligationis ex iustitia, adeoque debuisse se ex iustitia obligare, nisi alterum voluerit decipere: at nos loquimur tantum de promissione purè liberali, adeoque est disparitas ingens.

483. Ad 1. confirm. neg. ma. nam attendi debet, an virtus ex genere suo gravi ter obliget: quod si non faciat, ut non facit fidelitas, non erit mortale, eam obligationem violare. Nec est absurdum, dicere, ad rem gravem dari obligationem levem. Sic ipsemet Lessius l. 2. c. 18. dub. 8. n. 56. ait, materiam gravem pro furto non esse gravem pro promissione. Sic alii etiam ajunt, posse se aliquem obligare voto ad rem gravem sub levi peccato: de quo quidquid sit, saltem ex eo habetur, posse circa rem materialiter gravem dari obligationem levem.

Ad 2. confirm. om. ant. neg. conseq. Licet religio ex genere suo possit obligare graviter, ad servandum juramentum, vel votum rei gravis, tamen non ita obligat præcisè fidelitas erga homines; & neque enim votum tantum affert obligationem qualemcumque fidelitatis, sed affert obligationem religionis, ob dignitatem eminentem DEI: non autem eminentia dignitatis unius hominis supra alterum evehit etiam obligationem ad gravitatem peccati mortalis, ut etiam tradit Suarez in opuscul. relect. de libertate divine voluntat. disp. 2. sec. 2. n. 22. videatur etiam Lugo cit. disp. 18. n. 96. ubi rectè etiam retorquet argumentum sic: vocare hominem in testem mendacii levis, non est injuria gravis; licet sit talis, vocare DEUM in testem mendacii levis: ergo neque erit per se injuria gravis, non servare fidem homini, licet sit injuria gravis, eam non servare DEO.

484. Ob. 3. Promissio stipulata obligat graviter: ergo etiam facta sine stipulatione; nam stipulatio non addit majorem vim obligandi. Confir. Promissio onerosa obligat ex iustitia, & graviter: ergo etiam gratuita. prob. conf. hæc obligatio non est alterius generis, quam prior: ergo. Resp. dist. antec. promissio stipulata obligat graviter, si promittens habuit animum obligandi se ex iustitia, conc. antec. secus. neg. antec. & conseq. Id adversarij ipsi debent dicere; quia in multis talibus promissionibus deest animus, se graviter obligandi, & tamen intervenit interrogatio: Promittisne? & responsio: Promitto: quæ est formalis stipulatio. Quod autem in foro externo detur actio ob stipulationem, ratio est; quia præsumitur animus se graviter obligandi.

485. Ad confirm. om. antec. (de quo vide in tract. de incarnatione n. 388.) neg. conseq. ad prob. neg. ant. in reciprocis enim, & onerosis promissionibus, sæpe quis decipiet promissarium in aliquo contractu, nisi

se ex iustitia obligaret; nam reciproce illa promissiones sunt saltem æquivalenter contractus aliquis commutationis, vel venditionis &c. & non sunt tantum promissiones qualescumque: in contractibus autem semper censetur quis se obligare ex iustitia commutativa: non ita se habet promissio tantum gratuita; unde est alterius speciei obligatio, nisi quis (ut diximus, fieri posse etiam in promissione gratuita) se ex iustitia obligatum velit.

Ex eo autem, quod in omni contractu involvatur promissio, & consequenter hæc sit quasi genus ad contractum tanquam speciem, non sequitur, promissionem jam se sola ex genere suo afferre obligationem ex iustitia, sed tunc tantum, si contrahatur ad certam speciem. Idem dic de fidelitate, quæ est fundamentum commercii humani. Quod autem promissio homines reddat magis securos, quam pura assertio, & hinc ab hominibus exigatur, inde est; quod, ut jam diximus n. 481. magis obliget promissio, quam purum propositum.

486. Ob. 4. Homines queruntur, sibi injuriam fieri, si promissio non servetur: ergo hæc affert obligationem iustitiæ. Confir. Obligatio promissionis transit ad hæredem defuncti: ergo debet esse iustitiæ. Resp. om. antec. neg. conseq. Etiam homines queruntur, sibi fieri injuriam, si quis ipsis in faciem mentiatur, quin sit obligatio ex iustitia non mentiendi: quodsi aliquo modo inhonoratur per infidelitatem, sicut per mendacium, non est tamen per se inhonoratio gravis: nec est injuria ratione rei promissæ, & non præstitæ, sed potius ratione villipensæ dignitatis promissarii: quæ tamen villipensio, vel offensæ, præcisè ratione infidelitatis erga hominem, non ascendit ad injuriam mortaliter gravem.

Ad confirm. conc. vel om. antec. neg. conseq. Etiam obligatio voti realis tranfit ad hæredem, & tamen non est obligatio iustitiæ, sed religionis; unde potest etiam ista levis obligatio ex fidelitate ita transire; quia scilicet transit res ut affecta, saltem indirectè, ea obligatione, de qua re fufius agit Lugo de just. disp. 23. à n. 98. Tandem addo, quod multa ex objectis probarent, tantam obligationem à nobis contrahi ex promissione, quantam obligationem contrahimus ex contractu, quod tamen nec ipse Lessius admittit, ut videre est l. 2. c. 18. n. 57. nec Illung tr. 4. disp. 2. n. 372. quamvis & hic adversetur nostræ assertioni.

DISPUTATIO IV.

De Restitutione.

487. **E**Gimus statim sub initium hujus tractatus à n. 41. de iustitia, cujus officium n. 42. diximus esse, ut cuique jus suum tribuat, ubi etiam diximus n. 47. quod jus proprietatis, seu iustitia commutativa, quæ istud habet

pro

pro objecto, obliget ad restitutionem, seu juris læsi reparationem: quæ quidem reparatio debet fieri proportionate arithmetica, quam iustitia commutativa exigit. Et de hæc restitutione plurimæ quæstiones resolvendæ supersunt. *Restitutio* autem alia est *laxe dicta*, alia *strictè dicta*. Illa, seu *laxe dicta* ex S. Thoma 2. 2. q. 62. n. 1. in corp. à Lessio de just. l. 2. c. 7. dub. 4. n. 15. definitur, quod sit *rei ablata redditio*: quæ definitur etiam convenit redditioni depositi, pignoris, & commodati &c. ubi nulla præcellit violatio juris. Altera autem, seu *strictè dicta*, definitur à Cardinali de Lugo de just. disp. 8. n. 17. *Redditio illius, quod per lesionem injustam, saltem materialiter talem, ablatum est*: vel brevius à recentioribus, est *juris alieni reintegratio*: vel est *actus iustitiæ commutativæ, quo reparatur jus alterius materialiter, vel formaliter læsum*: & in hoc posteriori, seu stricto sensu, restitutionem modò accipimus.

QUÆSTIO I.

De Obligatione Restitutionis in genere.

ARTICULUS I.

Quid sit Injuria, & an fieri possit volenti.

488. **O**mnis obligatio restituendi supponit injuriam, vel materialiter talem, quæ scilicet fit sine peccato formali, vel formaliter talem, quæ fit cum peccato: quanquam non vicissim omnis injuria afferat obligationem restituendi, si aliud damnum non inferat, ut ex dicendis paterebit: quare necessariò agendum est de injuria. *Injuria* autem à Theologis dicitur quælibet *juris alieni violatio*: à Juristis vero sæpe illa aliter, & strictius accipitur, & per injuriam intelligitur *sola læsio injusta honoris, aut contumelia*: ex qua oritur dein *actio injuriarum*: quaritur jam, an injuria, tam latius, quam strictius sumpta, possit fieri volenti.

489. Dico cum S. Thoma 2. 2. q. 59. a. 3. & communi aliorum. Scienti, & validè volenti, seu validè consentienti non fit injuria. Prob. ex regula. 27. juris in 6. quæ ita habet: *Scienti, & consentienti, non fit injuria, neque dolus.* & regula 145. ff. de regulis juris: *Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt.* Ratio ulterior est. Consentire validè dicitur ille, qui consentit voluntate efficaciter celsiva juris, vel qui juris sui obligationem activam ita tollit, aut suspendit, ut actioni alterius non resistat: sed sic tam parum potest ei fieri injuria, quam parum potest dari legis sublata, vel suspensa violatio, ut consideranti facile patet: ergo.

Si autem voluntas cedentis jure, et si fit naturaliter efficacax (hoc est, quantum est in se, volens jure cedere) at tamen sit inefficax civiliter, (hoc est, à lege impedita, ne effi-

caciter juri renunciaret) adeoque in ordine ad cedendum jure, sit tantum inefficax, & hinc etiam consensus sit invalidus, tunc taliter volenti injuria fieri potest; nam in hoc casu manet resistentia juris, seu obligatio activa: consequenter actio ei contraria est injuriosa, si non naturaliter, saltem, ut ait Lugo de just. disp. 8. sect. 1. n. 11. civiliter: quod in ordine ad mores est idem.

Confirm. Si Prælati invalidè dispensat, vel abrogat legem, peccatur adhuc contra legem, etiam ab iis, cum quibus ita in lege dispensatum est: ergo etiam, si is, qui habet jus, tantum inefficaciter, & invalidè, istud tollit, aut suspendit, adhuc agitur contra ejus jus, seu fit ipsi injuria. Notant tamen authores, ceteris paribus minorem esse injuriam, quæ fit volenti etiam tantum inefficaciter, & invalidè, quam, quæ fit omnino invito; quia quo magis dominus rationabiliter invitatus est, eo major læsio juris est.

490. Ob. 1. Qui clericum etiam contententem, suadente diabolo, verberat, vel Religioso, etiam non invito, imò etiam perenti, graviter detrahit, facit utriusque injuriam: imò ob verberationem incurrit pœnam canonis: pro utroque autem crimine tenetur ad compensationem juris læsi: idem fit (ut ait Vogler de restitu. q. 2. n. 28.) si quis clericum etiam volentem convenit coram iudice seculari: ergo etiam volenti fit injuria. Resp. neg. conseq. velenimales non valide contentiunt, vel ipsis non fit injuria; si enim clericus validè renunciaret juri suo, non committeretur injuria contra illum ut personam privatam. At verò committitur injuria contra statum, seu communem clericalem, cujus juri, utpote non suo, clericus privatus, renunciare non potest: cumque teste Lugone de just. disp. 8. sect. 1. n. 9. censura illa non tam posita sit in favorem personæ, quam statûs clericalis, talis verberans eam censuram incurret.

Idem Cardinalis eodem loco plures adducit, qui tradunt, quod, si clericus sibi ipsi cum peccato gravi violentas manus injiciat, etiam excommunicationem incurrat. An verò absolutè clericus pro sua persona possit validè renunciare juri suo, dubium esse potest. Multi negant, multi affirmant; sed tamen etiam isti dicunt, clericum non posse cedere jure, quod habet status clericalis in communi. Quod attinet ad Religiosum, videtur hic validè renunciare juri suo; quia est dominus famæ, si saltem ejus infamatio non cedat in infamiam monasterii, ut diximus n. 202. consequenter, si consentiat, non fiet ei injuria: fiet tamen monasterio, si ut sæpe fit, ob unius crimen quanquam malè, infametur, cujus juri Religiosus privatus renunciare non potest.

491. Ob. 2. Marito, quamvis consentienti, fit injuria per adulterium uxoris: ergo volenti fit injuria. prob. ant. nisi marito in eo casu fieret injuria, non committeretur adulterium, sed simplex tantum fornicatio: atqui hoc est falsum, & damnatum ab Innocentio XI. in propositione 50. quæ ita

habet: *Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit dicere in confessione, se esse fornicatum*: ergo marito consentienti fit injuria. Resp. dist. antec. fit injuria marito invalide consentienti. conc. ant. valide consentienti. neg. antec. & conseq. ad prob. quidam concedunt totum; quia sentiunt, maritum invalide tantum consentire. Alii, qui putant, maritum valide consentire, negant ma. quæ ex mox dicendis magis intelligentur.

Itaque Cajetanus, Dicastillo, Turrianus, Antonius Perez, Elgarza, Maurus, Cardenas, Illiung, & alij censent, non posse conjugem valide consentire; quia non aliter ab uxore potest violari fides conjugalis, nisi quatenus violatur jus mariti, quod per contractum matrimonij acquisivit. Econtra Cardinalis de Lugo de *just. disp. 8. sec. 1. n. 13. & seq.* putat, id valide fieri; quia nulla lex valorem consensûs talis tollit; imo putat, id aliquando licite fieri, ut habet n. 14. si e.g. uxor tamen etiam marito invito peccaret, & ipse hac ratione gravitatem peccati minueret. Concedit idem circa valorem talis consensûs etiam Lessius.

492. Non tamen propterea isti auctores dicunt, in hoc casu simplicem tantum fornicationem committi; quia tamen ille actus habet specialem malitiam contra bonum conjugij, & prolis, quibus non potuit renunciare maritus; unde, ut ait idem Cardinalis n. 10. esset adhuc adulterium: deberet tamen juxta ejus sententiam in confessione explicari hæc circumstantia; quia esset mutans speciem: non quidem, quod sic peccare sit aliquid gravius, sed quod sit levius; nam, cum communiter adulterium fiat marito invito, confessarius communiter subintelligit hanc circumstantiam; unde eam addere necesse non est: sed, ut hic auctor vult, necesse est eam demere, si non adfuerit.

493. Ob. 3. Si quis mortis metu adactus de pecuniis latroni, aut alius, fraude deceptus circa substantiam mercium, pretium majus solvat, valet uterque contractus, ut plurimi docent: & colligitur facis aperte ex *g. 1. Inst. de exceptionibus. & l. 21. §. 5. & 6. ff. quod metus causa. & l. ult. Cod. de his, que vi metusve causa, consequenter uterque valide consentit: tamen utriusque fit injuria: ergo injuria potest fieri scienti, & valide consentienti. Resp. quidam eas leges volunt tantum intelligi de contractibus onerosis, non autem de pure lucrativis, qualis est contractus cum latrone, qui tantum lucratur.*

Sed, quidquid sit de hoc, quod negant Sanchez, Lessius, Lugo, & Palaus, dist. 2. p. antec. talis in dationem pecuniæ latroni, vel pretij majoris pro merce, valide consentit secundum quid, conc. ant. consentit simpliciter, & secundum omnes circumstantias. neg. ant. dist. etiam 3. p. ant. fit ei injuria quoad id, in quod valide consentit. neg. ant. quoad id, in quod non consentit. conc. ant. & neg. conseq. Talis à latrone invasus, vel fraude deceptus, etiam re-

nunciat juri reali in pecuniis datas, non tamen renunciat juri, quod habet adversus minas latronis, & ejus coactionem, vel deceptionem alterius: nec etiam renunciat juri personali, quod acquirit per dationem iniquè vi, vel fraudibus, extortam; unde ejus jus perpetuò resistit retinentibus datas pecunias.

494. Ob. 4. Pupillus, dum alienat res suas absque consensu tutoris, aut judicis, sæpe renunciat efficaciter juri suo, & tamen patitur injuriam, à contrahente cum ipso, saltem in casu, in quo tenetur contrahens in conscientia contractum omittit: ergo, prob. antec. pupillus sæpe ita firmiter, & efficaciter vult, res suas alienare, ut nullam habeat, aut habere potest voluntatem contrariam: ergo. Resp. neg. antec. ad prob. conc. antec. neg. conseq. Ratio allata ostendit quidem, voluntatem pupilli esse efficacem naturaliter, sed non esse efficacem civiliter, qualem tamen requirimus, ut non fiat injuria, ex dictis n. 489. sic etiam irritus est contractus clandestinus matrimonij, & innumeris alij, si non adsint omnia à jure positivo requisita, etiam voluntas naturaliter efficaciæ adit.

495. Unde in hoc casu pupillus est moraliter invitus, quatenus invitus est tutor, cujus voluntas moraliter imputatur pupillo: si tamen deceptio oriretur ab ipso tutore, tunc voluntas republicæ invitæ esset moraliter voluntas pupilli. Fors dici etiam potest, pupillum esse invitum voluntate implicita, & generali prevalente, quatenus vult ea, quæ serviunt ad suam felicitatem, inter quæ est, ut ejus voluntas, mille deceptionibus obnoxia, non valeat sine consensu tutoris.

Nec afferas, aut his dictis opponas regulam 69. ff. de regulis juris in 6. qua dicitur: *Invito beneficium non datur*: ex qua videtur inferri, nec tali pupillo dari, vel concedi beneficium legis, vi cujus provideatur, ut jus ejus conservetur; nam respondetur, si leges non conservent jus talis pupilli, nec impediunt, quo minus is jure suo valide cedat, tunc ipsi non fieri injuriam. Cum ergo supponatur, etiam in hoc casu ei injuriam fieri, regula illa non est admittenda, nisi sub distinctione: itaque distinguo. Beneficium non datur rationabiliter invito, conc. irrationabiliter tantum invito. neg. Certè sæpe invitus æger sanatur; & potest etiam excommunicatus invitus absolvi. Cum itaque republicæ intersit, & etiam ad communem utilitatem conferat, pupillorum res conservari, ne communitas abundet hominibus, ob immaturæ ætatis imprudentiam depauperatis, hinc istis etiam invitis datur beneficium, ne possint jure suo cedere, & redduntur incapaces ad celebrandos valide contractus.

496. Ob. 5. Potest fieri injuria volenti e.g. si quis, insuperhabita, vel contempta permissione tua, te spoliat, spoliaturus te etiam, etiam resistens: ergo. Confirm. Si debet injuriam patiens esse nolens, tunc per

recem

necem non inferitur injuria; quia in instanti necis, vel mortis, non amplius datur homo, aut nolens: hoc est falsum: ergo. Resp. si permissio fuit omnimodè absoluta. neg. antec. tunc enim non fit injuria, saltem effectiva, sed tantum affectiva, circa rem ablatam: quamvis in tali casu possit fieri injuria ratione contemptus, nisi quis etiam ad hunc ipsum licentiam validam dederit. Ad confirm. neg. maj. nam anima utique post mortem adhuc existit, habetque jus; aliàs liceret mortuis subtrahere, quod est falsum. Alii dicunt, sufficere, si quis extiterit immediatè ante actionem, eique restiterit. Dein injuria fit per mortem causalem, e.g. per ipsum vulnus, quod viventi infligitur.

497. Ob. 6. SS. Martyribus, quantumvis volentibus, fuit illata injuria à tyrannis: ergo. Resp. quamvis ex SS. Martyribus plures antemortem tortoribus omnem condonarent injuriam, non propterea abdicarunt jus ad vitam, sed tantum ad iram, aversionem, indignationem, aut vindictam, in hac vita peccandam: sicut multi condonant injuriam incedendi, vel furti, & tamen exigunt compensationem rei ablatæ, vel destructæ. Dein probabilis, ut multi tenent, non potuerunt SS. Martyres efficaciter abdicare jus ad vitam; quia non erant domini vitæ. Et quamvis Lugo de *just. disp. 8. sec. 1. n. 7.* putet, eos potuisse jure illo cedere, tamen ait, id non fecisse; quia, cum per talem cessionem non imminuta fuissent peccata tortorum, qui eam cessionem, vel ignorantem, vel contemnentem, non minus peccassent: contra, cum martyres non cedendo suo jure, plura pro Christo, scilicet etiam injuriam, potuerint pati, noluerunt eo jure cedere.

Nulla autem modo potuerunt SS. Martyres renunciare juri, quod DEUS in vitam ipsorum habuit, cui proinde injuria certè facta est. Sed nec Martyres potuerunt in actiones tyrannorum peccaminosas licite consentire; unde ad summum, supposita jam prava voluntate tyrannorum, consentissent in acceptionem, & perpeffionem poenarum. In forma dist. antec. non fuit Martyribus illata injuria, si efficaciter consenserunt. conc. antec. si tantum inefficaciter consenserunt. neg. antec. & conseq.

498. Ob. 7. Usurarius, & Simoniacus faciunt injuriam illi, à quo pro mutuo, vel beneficio, pretium exigunt, & tenentur ad restitutionem, quamvis à volente pretium datum sit: ergo etiam volenti fit injuria. Resp. cum Lugone de *just. disp. 8. sec. 1. n. 4.* non sufficere qualemcumque consensum patientis aliquid, vel facientis ad evitandum aliud, quod ei videtur majus malum: sed debere esse consensum voluntarium, vel liberum: solvens autem usuram non sponte, & plenè liberè, sed necessitate coactus, & quantum est in se, volens retinere jus ad pecunias, eas dat, & interius invitus est: quin & promissio extorta ex necessitate est injuriosa. Pariter se res habet circa dantem

aliquid simoniacè, nisi in hoc, & etiam superiori casu, intercurrat ignorantia, quæ etiam voluntarium tollit: si autem omnino sponte, & liberaliter aliquid donaret, usura propriè non esset. videatur Vogler de *restitutione q. 2. n. 31. & 32.*

ARTICULUS II.

Quomodo præcepta, aut necessaria ad salutem sive Restitutio.

499. Dico 1. Restitutio est præcepta, & necessaria ad salutem, ita omnes, Prob. ex Scriptura, in qua sæpissimè restitutio imperatur: sic dicitur *Exodi 22. v. 5. Si laferit quisquam agrum, vel vineam . . . pro damni estimatione restituet. & Tobia 2. v. 21. Reddite eum hædum dominis suis; quia non licet nobis edere ex furto aliquid. Item Ezechiel. 33. v. 14. & 15. Si . . . egerit penitentiam . . . pius restituerit ille impius, rapinamque reddiderit . . . vitâ vivet. Accedunt unanimiter SS. Patres, ex quibus S. Augustinus ep. 54. longè post medium ait: *Si enim res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi potest, non redditur, non agitur penitentia, sed fingitur: si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: sed, ut dixi, cum restitui potest, quæ verba teste Salonio Concilio Turonense amplexum est, ut doctrinam Ecclesiæ: & certè modò omnes fideles ita judicant; hinc etiam ex his verbis desumpta est regula 4. juris in 6. *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.***

Prob. 2. ratione. Præceptum restituendi ablata est naturale: ergo ejus observatio est necessaria ad salutem: antec. prob. tum quia hoc præceptum fundatur in illo principio statuto à Christo Domino *Matth. 7. v. 12. Omnia ergo, quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis; unusquisque enim exigit, ut in casu læsionis damnum ei repararetur: tum quia, sicut natura prohibet furtum, seu injustam acceptionem, ita etiam prohibet continuationem furti, seu rei furtivæ retentionem, adeoque præcipit ejus restitutionem. Quam autem juxta nos jus proprietatis homines non habeant à jure naturali, tamen, si quis à jure positivo habeat jus proprietatis in aliquam rem, tunc jus naturale vult illud, vel illatum servari, vel læsum reparari. Et certè, si non esset obligatio restituendi, janua panderetur amplissima furtis, & alijs læsionibus injustis: quod natura nequit permittere.*

500. Dico 2. Restitutio non est necessaria necessitate mediæ, sed tantum præcepta, ita ferme omnes Theologi contra pauculos antiquos. Prob. Necessarium necessitate mediæ, ut communiter traditur, esse illud, quod non tantum est quomodocumque in re, vel in voto, necessarium ad salutem: sed, quod est medium ordinatum ad conferendam per se primam gratiam: atqui restituo,

tio, licet post læsum jus alterius, sit absolute necessaria ad salutem, vel in re, vel saltem in voto, tamen non est medium institutum, vel ordinatum à DEO, ad conferendam primam gratiam, sicut e. g. sunt instituta, vel ordinata sacramenta baptismi, & poenitentiae, ut est per se clarum: ergo.

Confirm. 1. Restitutio non est aliter necessaria ad salutem, quam impletio cuiuslibet præcepti naturalis graviter obligantis: atqui, nisi fiat inutilis questio de voce, non omnis talis impletio est necessaria necessitate mediæ: ergo. Confirm. 2. Licet contritio perfecta sit votum baptismi, & restitutionis, si hæc necessaria est, non tamen est votum utriusque eodem modo; nam contritio est votum baptismi, tanquam mediæ ordinati ad conferendam primam gratiam, & delectivi peccatorum: at est votum restitutionis tantum ut evitativæ novi peccati, non autem ut per se, proximè, aut remotè, vel formaliter, vel saltem radicaliter, delectivæ præcedentium peccatorum: ergo.

501. Dico 3. Restitutio non est ita necessaria ad salutem, ut sine ea realiter facta, animæ non dimittantur è purgatorio. Ità Theologi communissimè cum Gormaz. de just. n. 741. apud quem Dicastillo oppositum vocat vulgarium hominum errorem. Prob. Vel defunctus in articulo mortis fecit, quantum sub gravi debuit, ad procurandam restitutionem, & solutionem debitorum, vel non: si secundum, spectat ad infernum: si primum, & insuper, ut supponimus, decessit in gratia, (aliàs iterum non purgatorium, sed infernum adiret) manebit in purgatorio, donec satis passus fuerit: postea autem liberabitur; neque enim æquum esset, ut per se quis detineatur diutius in purgatorio propter omissionem id, quod ab ejus voluntate, & potestate amplius non pendet.

Confirm. 1. Hæredes maliciosè sæpe omnino negligunt restitutionem: imò aliquando nemo scit, eam faciendam esse; eò quod inculpabilis oblivio intercesserit: num propterea defunctus semper, aut saltem usque ad diem iudicii, detinebitur in flammis? Confirm. 2. Talis moriens, faciens quantum potest in ordine ad restitutionem, potest lucrari indulgentias plenarias: & quid si in articulo mortis, ut antiquitus sæpe contingit, baptizaretur? quid si martyrio afficeretur? utique, cum ista deleant omnem reatum poenæ, restitutio nondum realiter facta eum à cælo non impediret?

502. Dico 4. Præceptum restituendi potius est præceptum affirmativum, quam negativum. Ità plures cum Tamburino l. 8. in decalog. tr. 3. c. 1. n. 5. & Gormaz de just. n. 753. & 754. quos præcessit S. Thomas. 2. 2. q. 62. a. 8. ad 1. Est autem præceptum affirmativum seu ut etiam vocatur positivum, illud, quod directè per se obligat ad aliquem actum positivum, quamvis indirectè etiam obliget ad aliquam negationem: e contra præceptum negativum est, quod directè per se obligat

ad aliquam negationem, quamquam indirectè etiam aliquando obliget ad aliquem actum positivum: sic e. g. juxta omnes præceptum audiendi sacrum die festo est affirmativum; quia directè per se præcipit actum positivum audicionis missæ, quamvis indirectè etiam præcipiat negationem lusus, vel ambulationis eò tempore. E contra præceptum non furandi juxta omnes est negativum; quia directè tendit in negationem contrectationis fraudulose rei alienæ invito domino, quamvis indirectè etiam obligare aliquando possit ad actum positivum, e. g. inventa, vel commodata reddendi; si enim non redderentur, furtum committeretur. His positis.

503. Probat. concl. Præceptum restitutionis per se, & directè præcipit actionem positivam reddendi alienum, quamvis indirectè etiam præcipiat negationem detentionis rei alienæ, quæ negatio necessaria est ad redditionem faciendam, sicut negatio, vel ommissio lusus ad audiendum sacrum: ergo est præceptum positivum, seu affirmativum. antec. prob. tum ex eo, quod præceptum restituendi distinctum sit à præcepto non furandi; aliàs enim, qui non furaretur, diceretur restituere, quod est insulsum: tum ex eo; quod præceptum hoc non tantum præcipiat non retentionem, sed actionem positivam, compensativam juris læsi; nam fur, qui consumpsit furto ablata tantum ita, ut non sit factus dicitur, nihil amplius retinet, & tamen propterea necdum restituit: adeoque restitutio non est tantum non retentio. Confir. 1. Si non detinere, & restituere, essent idem, tunc si fur rem clam acceptam proiceret in flumen, restitueret: hoc est clarè falsum: ergo. Confir. 2. ex Gormaz de just. n. 756. Saltem supernaturaliter esset possibilis restitutio cum retentione rei, si scilicet res replicaretur: ergo restitutio non est negatio retentionis.

504. Neque dicant adversarii 1. præceptum hoc prohibere retentionem moraliter talem, qualis etiam datur in fure consumente furtiva: adeoque esse præceptum negativum, utpote prohibens retentionem; nam responderetur. Rem moraliter talem esse, sæpe, & etiam in hoc nostro casu, nihil aliud significat, quam æquivalere: & utique verum est, quod talis fur æquale damnum inferat, ac alius, qui rem necdum consumptam detinet. Interim etiam sæpe moraliter æquivalent actio positiva, & negatio, e. g. æquivalenter detrahis, sive loquaris contra proximum, sive de eo taceas, quando sine ejus fame læsione tacere non potes; unde ex moraliter æquivalentia non potest colligi, præceptum hoc esse negativum: ex ipso autem objecto ejus realiter tali nos clarè colligimus, ipsum esse affirmativum: certè objectum hujus præcepti est compensare jus domini, quod per se est aliquid positivum.

Neque dicant isti auctores 2. retentionem prohibitam esse ipsam primam actionem furtivam moraliter perseverantem: adeo-

adeoque præceptam esse non retentionem, esse idem, ac præceptam esse negationem illius actionis; nam responderetur, hoc non esse verum; aliàs esset idem præceptum non furandi, & restituendi, nec ad aliud teneretur fur, quam non fur, quod est falsum; nam etiam non fur, sive qui nondum est furatus, obligatur præcepto negativo non ponendi actionem furtivam: at fur, sive qui jam furatus est, tenetur ad aliquid amplius, scilicet ad reparationem damni, seu ad actionem reparativam juris læsi, in qua stat restitutio.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

505. Ob. 1. contra 1. conclus. Christus Luc. 11. v. 41. ad Pharisæos, prius ob rapinas reprehensos, ait: *Venitamen, quod superest, date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis*: ergo non est absolute necessaria restitutio ad salutem. Resp. Hoc argumentum probaret, nec fidem, nec poenitentiam esse necessarias ad salutem; unde neg. conseq. Vel Christus ibi loquitur ironicè ad Pharisæos, tuis ante sitam elemosynam clagentes, ut vult Sa, & alii: vel sensus tantum est, elemosynam esse valde efficacè medium ad obtinendam salutem, saltem remotè, quatenus impetrare potest gratiam veræ poenitentiae, maxime de peccatis rapinæ, de quibus ibi est sermo: quasi Christus diceret: omnia munda erunt; quia obtinebitis gratiam veræ poenitentiae. ita Cornelius à lapide.

506. Ob. 2. Quilibet tenetur ex charitate, postponere bona sua temporalia spirituali salutem debitorum suorum, etiam furum: ergo etiam is, cujus jus læsum est, tenetur omnia remittere iis, qui restituere nolunt, ne scilicet damnetur ad infernum: ergo non est necessaria restitutio. Resp. Sic licitè redderentur omnes rapinæ, & injuriæ etiam corporales; quia quicumque læsus deberet jure suo cedere, ne lædentes damnarentur: hac autem ratione brevi everteretur totum commercium humanum. Resp. neg. conseq. Obligatio charitatis tantum datur, casu quo proximus est in necessitate, quando scilicet se ipsum liberare non potest ab æterna damnatione, vel alio gravi malo: si autem possit, aliter assequi salutem, & ex sua malitia nolit, sibi imputet suum interitum. Supponitur autem; furem, vel lædentem jus alterius, posse restituere; si enim non posset, eo ipso ad impossibile non teneretur.

507. Ob. 3. contra 3. conclus. Sæpius apparuerunt animæ purgantes, & petere, ut restitutio fieret; eò quod prius non essent liberandæ: & referuntur tales apparitiones à B. Birgitta in suis revelationibus l. 6. c. 66. quæ magnam auctoritatem habent in Ecclesia Dei: ergo. Resp. neg. conseq. In revelationibus B. Birgittæ cap. cit. nihil habet. R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. II.

tur ad hanc questionem faciens: sed cap. 39. indicatur, quod restitutio animabus defunctis plurimum proficit: & dicitur quidem, quod anima non liberetur ante factam restitutionem, nisi juvetur per preces Sanctorum, aut per elemosynas, & opera amicorum, vel per purgationem, ad hoc dignam: quin lib. 1. c. 18. ait Christus, quod, si quis restituere non possit, humillet se contrito corde cum proposito emendandi, & addit: *Ego dives sum reddere, & possum restituere omnibus defraudatis partes suas, vel in presenti seculo, vel in futuro*. Unde hoc argumentum tantum probat, animas citius liberari restitutione facta: hoc autem valde diversum est ab eo, quod aliqui dicunt, nempe eas omnino prius non liberari, quam facta sit restitutio.

508. Quod autem restitutio actualis ipsis proficit, facile suadet. 1. Quia sæpe offertur restitutio pro defunctis, tanquam opus satisfactorium. 2. Si fiat ex pio, & supernaturali affectu commiserationis, potest esse loco orationis, & impetrare mitigationem poenarum. 3. Accipientes restitutionem moventur ad fundendas preces pro defuncto. 4. Verosimiliter opera, quæ sunt ex præcepto defuncti, possunt movere Deum, ut facilius exaudiat preces pro eo factas, vel etiam excitet alios ad orandum pro ipso. 5. Sicut effectus alij nostrorum peccatorum, ita etiam ommissio restitutionis (maximè quia ista sæpe est novum peccatum, & occasio aliorum, item causa damni, & afflictionis proximi) potest facere, ut Deus iustus, sed occulto iudicio, non moveatur ad acceptandas preces pro defuncto; ut enim ait Lugo de poenitentia disp. 26. sect. 3. n. 33. congruum est, ut DEUS non moveatur ad minuendas ejus poenas, propter quem alij patiuntur egestatem: qua ratione utriusque animæ diutius in purgatorio detinentur.

509. Dices. Animæ non eximuntur poenis purgatorii, donec reddiderint novissimum quadrantem, hoc est, donec exhibuerint debitam satisfactionem: sed ad hanc requiritur restitutio: ergo. Confirmatur. Hæredes non restituentes injuriam irrogant defunctis: & hinc C. Qui oblationes. 13. q. 2. excommunicantur: ergo ista restitutio est defunctis necessaria ad acquirendam beatitudinem. Resp. neg. ma. Non satisfactio, sed satisfactio ab animabus illis requiritur: hoc est, ut patiantur tantam poenam, quantum exigit iustitia Dei vindicativa pro culpis præteritis, non verò, ut satisfaciant; quia juxta multos satisfactio est obsequium meritorium, in suo genere tantum, quanta est offensa in suo: atqui animæ purgantes, utpote jam in termino, non possunt præstare obsequium meritorium: ergo nec possunt satisfacere. Unde, sicut defunctus per executionem restitutionis à se imperata, & post mortem primum facta, nihil amplius meretur, distinctum ab eo, quod meritis est per actum voluntatis, seu imperium in vita elicatum, ita nec amplius satisfact; neque etiam voluntas defuncti, R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. II.

